

sme på færøsk

Sambært Jørn Astrup Hansen, so hevur landið so nógvar kassar at halda skil á, at mest sum er vandi fyri, at pengarnir bliva burtur í hurlivasanum. Og í øllum førum heldur hann, at ábyrgdarbýtið hjá grunnunum skal verða nógv greiðari

Modellmynd: Álvur Haraldsen

ønskede, at en del af pengene kunne vandre tilbage i landskassen. Folketinget vedtog herefter i 1996 en lex Føroya Banki, som gjorde det muligt for Grunnurin at videreføre udbytte og kapitaludlodninger modtaget fra banken til landsstyret. De fondsretlige grundprincipper var effektivt blevet tilsidesat.

Heller ikke i tilfældet Fíggingargrunnurin har bestyrelsen et sådant råderum og en sådan autonomi, at den er i stand til at varetage et sædvanligt bestyrelsesansvar. I forbindelse med vedtægtsændringerne i 1998 begrænsede landsstyret bestyrelsens ansvar til et ansvar for frimærkekassen. Fonden, der har til formål at indskyde og besidde ejerkapital i Føroya Banki, kan alene med landsstyrets samtykke sælge ud af sine aktier i banken.

Framtaksgrunnurin bragte sig på et tidligt tidspunkt på kollisionskurs med politikerne. I en sådan grad, at landsstyret og lagtinget tog Grunnurins bestyrelse som gidsler. Ikke nok med at landsstyret vælger fire (ud af fem) bestyrelsesmedlemmer, heriblandt formanden, den gør det minsandten hvert år. Hele bestyrelsen er på valg en gang om året, og som om det ikke var nok, holder landsstyret en forfalden fordring på 93 mio. kr. på Framtaksgrunnurin - et beløb, der i væsentlig grad overstiger Grunnurins likvide muligheder. Det er jo ikke troværdigt, når landsstyret, som på denne måde åbenlyst udstiller sin mistillid til fondens bestyrelse, betror den samme bestyrelse at forestå salget af landets største industri-virksomhed.

Styrk fondene – eller opløs dem

Det er helt åbenbart, at vi på Færøerne har alt for mange fonde, alt for mange kasser. Og så har jeg slet ikke nævnt Húsa-

lánsgrunnurin - og Landsbanken! Det giver dog igen mening, at placere offentlige midler i kasser og fonde, som reelt ikke har retten til selvbestemmelse. Det er åbenbart, at landsstyret har sådanne virkemidler, at det er i stand til at påvirke Ílleggingargrunnurin, Fíggingargrunnurin og Framtaksgrunnurin i den ønskede retning. Om ikke på anden måde, så ved at skifte bestyrelsen ud.

Men hvad skal vi da med fondene? Kunne Gjaldstovan eller - gud bevare min mund - Landsbanken ikke lige så vel have forvaltet eksempelvis Ílleggingargrunnurins midler? Grunnurins udlån kunne man dog blot lade pengeinstitutterne overtage. Det kan der da næppe være problemer i. Med et pennestrøg kunne man til landskassen overføre 750 mio. kr., der kunne anvendes til nedbringelse af landsstyrets gæld - fornuftigvis ikke til finansiering af underskud på driften. Og det ville ikke have nogen som helst konsekvenser andre steder i samfundet.

Men det største problem lige nu er formentlig, at landsstyret har overladt det til fondsbestyrelser, hvis autoritet man selv har anfægtet, at forestå en privatisering af to af øernes største virksomheder, Faroe Seafood og Føroya Banki. Landsstyret har med fondenes vedtægter, og navnlig med bestemmelserne for valg af medlemmer til bestyrelsen, helt åbenbart det fuldt tilstrækkelige tag i tømme. Alligevel kan man have en fornemmelse af, at bestyrelsesmedlemmerne ikke altid er valgt efter strengt saglige kriterier. Det forekommer, at også politiske og geografiske præferencer fra tid til anden har spillet ind.

Det er en form for rabat, der ikke er råd til, om vi på Færøerne skal lykkes med den forestående privatiseringsproces.

men af kommunerne). Og minsandten om Grunnurin ikke også har ydet lån til Føroya Landsstýri.

På initiativ af landsstyret deltog Ílleggingargrunnurin i 1992/93 med 200 mio. kr. til rekonstruktionen af Sjóvinnubankin. Og nu skal Grunnurin nedkapitaliseres, således at der kan frigøres midler til en forlængelse af landingsbanen på Vágar. Det er næppe

noget, Ílleggingargrunnurin selv har fundet på, lige så lidt som Grunnurin i 1992 selv fandt på at skyde kapital i Sjóvinnubankin. Man kan ikke frigøre sig for den opfattelse, af Ílleggingargrunnurin blot er et redskab for landsstyret. Her er helt åbenbart ikke plads til, at bestyrelsen kan påtage sig et selvstændigt ansvar.

Fíggingargrunnurin var

fra starten (næsten) lige efter lærebogen. Ganske vist udpegede stifterne medlemmerne af bestyrelsen: regeringen pegede på tre, heriblandt formanden, og landsstyret pegede på to. I forbindelse med banksagens afslutning i 1998 fik fonden imidlertid nye vedtægter. Siden 1999 har landsstyret således udpeget fire (af fem) bestyrelsesmedlemmer -

heriblandt formanden. Bestyrelsen supplerer sig selv med det femte medlem.

Der var med de oprindelige vedtægter ikke mulighed for, at Fíggingargrunnurin økonomisk kunne tilgodese landsstyret. I 1994 begyndte Føroya Banki imidlertid at give overskud - i årene derefter store overskud. Det er helt forståeligt, at landsstyret